

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XIV

MERSİN
2006

KAAM YAYINLARI
OLBA
XIV

© 2006 Mersin/Türkiye
ISSN 1301 7667

OLBA dergisi TÜBİTAK - ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanında taranmaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs-Kasım aylarında olmak üzere,
yılda iki kez basılmaktadır.
Published each year in May and November.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.
Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.
It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında
belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.
Articles should be written according to the formats mentioned in the following web address.

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü
33342-MERSİN
TURKEY
Tel: 0532 747 57 72

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses
Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734
Fax: 00.90.324.361 00 46
web mail: www.kaam.mersin.edu.tr
e-mail: kaam@mersin.edu.tr

Dağıtım / Distribution
Zero Prod. Ltd.
Tel: 00.90.212.244 75 21-249 05 20
info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XIV

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XIII

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Hayat ERKANAL
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Yıldız ÖTÜKEN
Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

MERSİN
2006

İçindekiler/Contents

Muzaffer Demir	
<i>Arkaik ve Klasik Dönemde Tymnes Adlı Kariyalılar Üzerine Yeni Düşünceler</i>	1
Figen Çevirici	
<i>Polyksena'nın Kurban Edilmesi Mitosu'nun Antik Metinlerde ve Arkeolojik Materyaller Üzerinde Değerlendirilmesi</i>	23
Erkan Alkaç	
<i>Tarsus Müzesinde Bulunan Bir Grup Lekythos</i>	53
Murat Arslan	
<i>Pontos'tan Karadeniz'e: Bir Adlandırmanın Ardındaki Önyargılar, Varsayımlar ve Gerçekler</i>	71
Deniz Kaplan	
<i>Korykos Antik Kenti'nin ve Kilikia Bölgesi'nin Korinth Sütun Başlıkları</i>	89
Mustafa Adak	
<i>Batı Toroslar'da Yerel Ayaklanmalar ve Eşkıyalık</i>	113
İdil Üçer Karababa	
<i>Roma Dönemi Tören Alaylarının Kent Dokusuna Etkileri: Roma ve İstanbul'daki Zafer Alayları</i>	127
Lale Özgenel	
<i>Antik Yunan Konut Yazını: Kaynaklar, Sorunlar ve Yeni Yaklaşımlar Üzerine Bir Değerlendirme</i>	149

OLBA Dergisi; 2006 yılından itibaren TUBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanında taranmaya başlamıştır.

Yayın İlkeleri

OLBA; Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi süreli bilimsel yayınıdır. Yılda 2 sayı yayınlanır. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Dergi; Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri), Eskiçağ Tarihi, Nümizmatik ve Bizans Sanat Tarihi kapsamında orijinal sonuçları içeren makaleleri yayınlar. OLBA'da yayınlanması istenen makalelerde aşağıdaki şartlar aranır:

1. OLBA her yıl, ilki en geç 15 Mayıs'ta ikincisi en geç 15 Kasım'da olmak üzere iki sayı halinde yayınlanır. Yayınlanması istenilen makaleler, zaman sınırlaması olmaksızın gönderilebilir. Hakemler tarafından olumlu değerlendirilen makalelerin adedi OLBA'nın bir sayısı için fazla olduğu takdirde, bazı makaleler diğer sayıda yayınlanmak üzere havuzda bekletilir. Bu gibi durumlarda daha erken gönderilmiş olan makalelere öncelik tanınır.
2. OLBA'nın uluslararası bilimsel standartlara uygun olarak yayınlanabilmesi için aşağıda belirtilen teknik kurallara uyulmalıdır:
 - a- Makaleler, Word 5.0 ve üstü, Windows 95-98 veya Word 2000 yazım programı ile yazılıp disket ya da CD'ye kaydedilerek, figürleriyle birlikte iki nüsha olarak teslim edilmelidir;
 - b- Makaleler, figürleriyle birlikte çoğaltılmış olarak iki kopya halinde gönderilmelidir.
 - c- Metin yazılırken 10 punto, dipnot için ise 9 punto New York (Macintosh için) ya da Times New Roman (PC için) harf karakteri kullanılmalıdır.
 - d- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
 - e- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
3. Makale içindeki Yunanca karakterler için kullanılan Yunanca font da diskete yüklenerek yollanmalıdır.

4. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa ve (varsa) levha ya da resim sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Dipnot (kitaplar için):

Richter 1977, 162, Res. 217

Dipnot (Makaleler için):

Oppenheim 1973, 9, Lev.1

5. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, NewYork

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”,
Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224

6. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. Levha numarası tarafımızdan verilecektir. Bu sebeple levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kullanılmamalıdır.
7. Kullanılacak fotoğrafların, daha iyi sonuç almak açısından, siyah-beyaz olması tercih edilmektedir. Dia gönderecek yazarlar dia çerçevesi üzerine mutlaka resim sırasını yazmalıdır. Dijital ortamda yollanacak figürlerin numarası belli olmalıdır. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla mümkünse 30 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 20 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce ve Almanca olabilir. Makalelerde, biri Türkçe olmak üzere, yaklaşık 200 kelimedenden oluşan iki dilde özet, iki dilde makale başlığı ve yine iki dilde anahtar kelimeler bulunmalıdır.

KORYKOS ANTİK KENTİNİN VE KILIKIA BÖLGESİNİN KORİNTH SÜTUN BAŞLIKLARI

Deniz KAPLAN*

Abstract

Corinthian Capitals of Corycos and Cilicia

The area which will be discussed is located between Coracesion (Alanya) and Alexandria Kat Isson (İskenderun). The text will primarily handle the corinthian capitals of Corycos (Kızkalesi). For the dating of the capitals of Corycos, the Corinthian Capitals of the Cilician area will be considered chronologically, the external influences will be studied and the existance of a local architectural decoration school in Cilicia will be questioned.

The interactions, as a result of the geostratigical importance of the area, lead the Cilician architectural decoration to stay under various influences from other areas. Especially the architectural decoration style of Syria and Pamphylia can be observed. It can be said that either these centres had a big influence on the local Cilician architectural decoration or that the Cilicians themselves brought these styles with them from these centres.

Key words: Corycos, Cilicia, architectural decoration, Corinthian capital

Özet

Kilikia, Korakesion (Alanya) ve Alexandria Kat Isson (İskenderun) arasında kalan bölgeyi oluşturmaktadır. Korykos antik kenti, Mersin'in Erdemli ilçesine bağlı Kızkalesi beldesinde yer almaktadır. Bu çalışmada Korykos antik kentinde bulunan Korykos Tapınağı, Takı ve Sütunlu Caddesi'ne ait Korinth başlıkları incelenecektir. Bu başlıklardan yola çıkarak Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Korinth sütun başlıkları üzerindeki dış etkiler ele alınacak ve Kilikia Bölgesi'nde bir yerel dekorasyon okulunun olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

* Arş. Gör. Deniz Kaplan, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü Mersin-TÜRKİYE.

Kilikia Bölgesi Korinth sütun başlıkları ve diğer ele alınan mimari bezeme öğeleri, bölgenin jeopolitik konumundan dolayı getirdiği hareketlilik ile birçok etkiyi kendi bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle Suriye ve Pamphylia Bölgeleri'nin bezeme tarzı, Kilikia mimari bezemelerinde karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak Kilikia Bölgesi'nde varolan bir bezeme okulunda çalışmış olan yerel taş ustaları ya başka merkezlerden bölgeye gelen ustalardan etkilenmiş ya da başka merkezlerdeki çalışmaları sırasında öğrendiklerini daha sonrasında bölge mimari bezemelerinde uygulamış olmalıdırlar.

Anahtar Kelimeler: Korykos, Kilikia, mimari bezeme, Korinth başlığı

Mersin'in 50 km güneybatısında, Erdemli ilçesi sınırları içinde Mersin-Silifke karayolu üzerinde yer alan antik Korykos kenti, Dağlık Kilikia'nın doğu bölümünde, Kalykadnos (Göksu) ve Lamos nehirleri arasında bulunmaktadır. Korykos (Kızkalesi) antik kenti, Seleukeia (Silifke) kentinin yaklaşık 25 km. kuzeydoğusunda, Elaiussa Sebaste kentinin (Ayaş) ise 4 km. batısında bulunmaktadır. Bu çalışmada Korykos antik kentinde bulunan Korykos Tapınağı, Takı ve Sütunlu Caddesi'ne ait Korinth başlıkları incelenecektir. Bu başlıklardan yola çıkarak Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Korinth sütun başlıkları üzerindeki dış etkiler ele alınacak ve Kilikia Bölgesi'nde bir yerel dekorasyon okulunun olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Korykos antik kentinde ilk araştırmalara 19. yüzyılın sonlarında kentin topografyası ve mimarisi üzerinde çalışmalar yapılmasıyla başlamıştır. Korykos kentinin sınırları içerisinde bulunan mil taşları ve mezar yazıtları, Heberdey ve Wilhelm tarafından 1896 yılında yayınlanmıştır. Heberdey ve Wilhelm tarafından yapılan araştırma sonucunda kentin bir planı çıkarılmıştır¹. Korykos çevresindeki arkeolojik kalıntıları ilk kez ayrıntılı bir biçimde inceleyenler Herzfeld ve Guyer'dir. Herzfeld ve Guyer, özellikle Korykos kentinin nekropol alanını ve bu alandaki mezar yazıtlarını incelemiştirlerdir. Ayrıca, Korykos'un Geç Antik – Erken Hıristiyanlık dönemlerine ait olan dini yapılarından ve Kızkalesi olarak adlandırılan Ortaçağ kalesinden detaylı olarak bahsetmişlerdir. Aynı çalışmada kentte bir adet tapınak, sütunlu cadde ve tak olduğundan söz edilmiş; ancak tapınak ve sütunlu cadde hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Tak ile ilgili ayrıntılı bir çalışma yapılmış ve yapı M.S. 2. yüzyılın ortaları ve 3. yüzyıl içerisine

¹ Heberdey – Wilhelm 1896, 67-80.

tarihlendirilmiştir². Kentte yapılan en son araştırma Durugönül tarafından gerçekleştirilmektedir³.

I. Korykos Tapınağı

Korykos Tapınağı, Korykos Kara kalesinin yaklaşık olarak 100 m. kuzeydoğusunda, sahil kıyısında yer almaktadır. Yapı güneybatı – kuzeydoğu yönünde uzanmaktadır. Tapınak peripterial bir plana sahiptir ve Korinth düzenindedir. Yapılan ölçümler sonucunda yapının yaklaşık olarak 40.20 x 25.40 m. boyutlarında olduğu anlaşılmıştır. Sütunların tamamı korunamamıştır. Uzun kenarda 10, kısa kenarda ise 6 sütun yerinde tespit edilmiştir. İki sütun arasındaki mesafe yaklaşık 2.80 metredir. Şimdiki verilerle tapınağın 10 x 16 sütunlu bir planı olduğu düşünülmektedir⁴.

Tapınağa ait olan mimari elemanlardan *in situ* durumda olanlar bazı sütun kaideleri ve tamburlarıdır. Başlıklar ise tapınağın etrafına dağılmış ve oldukça kötü bir şekilde tahrip olmuş durumdadır. Başlıkların kalathosu iki parçadan oluşmaktadır. Bunlardan dört adet üst ve üç adet alt parça günümüze kadar korunmuş ve belgelenmiştir (Fig.1-2). Üst ve alt parçalar üzerinde bulunan başlık elemanları stilistik olarak benzer özellikler göstermektedir. Kalathosun alt parçası 0,50 metre, üst parçası ise 0,60 metre yüksekliğe sahiptir.

Kalathosun alt parçası üzerinde oldukça tahrip olmasına rağmen, alt sıra akanthus yaprak çelengi ve üst sıra akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarları görülmektedir. Üst parça ise kaplama yaprakları, kaplama yaprakları içerisinden çıkan helix ve volütlerden ve abakus çiçeği sapından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprak çelengine ait yapraklar, alçak kabartma olarak verilmiştir. Yaprakların sivri ve geniş olan parmaklarının üzeri içe doğru eğimlidir. Yaprakların üst yaprak kümesi tahrip olmuş durumdadır; ancak tahrip olmuş durumda olan üst yaprak kümesinin kanalları orta damara açılmaktadır. Yaprak dilimlerinin sivri olan parmak uçları komşu yaprak uçlarına yakın olmakla beraber bunlarla birleşmezler. Üst sıra akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarı, alt sıra akanthus yapraklarının sivri olan parmak uçları arasında kalan dar

² Herzfeld – Guyer 1930, 176.

³ Prof. Dr. Serra Durugönül başkanlığında 2004 yılından itibaren Korykos antik kentinde araştırmalar sürdürülmektedir.

⁴ Durugönül – Durukan – Mietke 2006, 21-22

boşluktan sıkışarak yükselmektedir. Ancak üst akanthus yaprak çelengine ait olan yapraklar, kaulis çanağı ve sapı tahrip olduğundan tanımlama yapmak mümkün değildir. Korykos Tapınağı başlıklarının üst parçaları, güçlü ve büyük bir yapıya ve yaprakların üstlerinin derin oyulması ile ortaya çıkan ışık-gölge oyunlarına sahip olan kaplama yapraklarıyla başlamaktadır. Kaplama yaprakları arasında ise abakus çiçeğinin sapı, hafif bir şekilde kıvrım yaparak yükselmektedir. Kaplama yaprakları içerisinde yükselen helix ve volütler ise kalın saplara sahiptirler. Helixler kısmen korunmuştur ve abakus dudağı ve levhası önünden sarmal yapmaktadır; ancak volütler ve abakus çiçeği tamamen tahrip olmuş durumdadır.

Korykos Tapınağının başlıkları, Söğüt tarafından Kyzikos 88/111 ve 88/11 envanter nolu Korinth başlıklarından yola çıkılarak M.S. 200-210 yılları arasına tarihlendirilmektedir⁵. Ancak Söğüt'ün vermiş olduğu Kyzikos 88/111-88/11 envanter nolu benzer örnekler, Korykos Tapınağı'na ait başlıklardan farklı stilistik özellikler göstermektedir. Kyzikos başlıklarında yapraklar birbirleri ile birleşir durumdayken Korykos başlığında yapraklar birbirleriyle birleşmemekte ve alt akanthus yaprak çelengine ait yaprak uçlarının arasından üst akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarları yükselmektedir.

Korykos Tapınağının başlıkları, Kilikia Bölgesi'nde bulunan Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın, Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarın ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezarın Korinth başlıklarıyla stilistik olarak benzer özellikler göstermektedir. Korykos Tapınağı Korinth başlıkları, söz konusu yapılara ait başlıklarla karşılaştırmalı olarak ele alınacak ve tarihlendirme önerisi sunulacaktır.

Seleukeia Jupiter Tapınağı'na ait bir adet sütun ve Korinth başlığı in situ durumdadır. Korinth başlığının kalathosu iki parçadan oluşmaktadır (Fig. 3-4). Kalathosun alt parçası üzerinde iki sıra akanthus yaprak çelengi, kaulis sapı ve çanağı bulunmaktadır. Yapraklar oldukça geniştir ve kalathosu sarmaktadır. Alt ve üst sıra akanthus yaprak çelengine ait yapraklar, alçak kabartma olarak verilmişlerdir. Yaprakların parmak kısımlarının yüzeyi derin bir şekilde yivlendirilmiş durumdadır. Yaprak dilimlerinin sivri olan parmak uçları komşu yaprak uçlarına yakın olmakla beraber bunlarla birleşmezler. Üst sıra akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarları, alt sıra akanthus yapraklarının sivri olan parmak uçları arasında

⁵ Söğüt 1998, 101-102; Kyzikos başlıkları için bkz. Başaran 1997, 31 Res. 24-25.

kalan dar boşluktan sıkışarak yükselmektedir ve üst sıra akanthus yaprak çelenginin yaprakları stilistik olarak alt sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarına benzerlik göstermektedir. Yaprakların üst yaprak kümeleri kalathos yüzeyinden dışarı doğru oldukça sarkmaktadır. Kaulisler uzun, güçlü ve köklü bir yapıya sahiptir. Seleukeia Jupiter Tapınağı başlıklarının kalathosunun üst parçası üzerinde kaplama yaprakları, helix ve volütler bulunmaktadır. Kaplama yaprakları ise yaprakların üstlerinin derin oyulması ile ortaya çıkan derin gölgelere ve güçlü bir yapıya sahiptir. Kaplama yaprakları arasından ise abakus çiçeği sapının hafif bir şekilde kıvrım yaparak yükseldiği gözlenmektedir. Helix ve volütler ise tahrip olmuşlardır.

Seleukeia Jupiter Tapınağı genel olarak M.S. 2. yüzyılın içerisine verilmektedir⁶. Ancak Berns Seleukeia Jupiter Tapınağını, Korinth başlıklarının kalathosunun iki parçadan oluşmasından ve güçlü kaulislere ve kaplama yapraklarına sahip olmasından yola çıkarak Augustus dönemine tarihlemektedir⁷. Berns, Korinth başlıklarında kalathosun iki parçadan oluşmasının ve güçlü kaulis yapılanmasına sahip olmasının M.S. 1. yüzyılın sonlarından itibaren seyrek olarak karşımıza çıkan bir özellik olduğu konusunda görüş öne sürmektedir⁸; ancak tapınağın başlıklarını erken imparatorluk dönemine tarihlemek için bu veri yeterli değildir; çünkü M.S. 2. ve 3. yüzyıllar içerisinde Kilikia⁹ ile Suriye Bölgesi¹⁰ ve M.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Kremna'daki Antoninus Pius Tapınağı'nın başlıklarının kalathosları iki parçadan oluşmaktadır¹¹. Hellenkemper ise, Seleukeia Jupiter Tapınağının yanında, yerde durmakta olan başlıkları M.S. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlemektedir¹². Bu başlıklar, Seleukeia

⁶ Topçu 1981, 49; Anoblu 1970, 69; Şahin 2002, 76-77; Heilmeyer 1970, 105; Pohl 2002, 214.

⁷ Berns 1998, 135-154 Taf. 37,a,b.

⁸ Berns 1998, 140; Berns 2003, 90.

⁹ Dağlık Kilikia Bölgesi'nde yer alan Seleukeia Jupiter Tapınağı, Korykos Tapınağı, Dio-caesarea ve Korykos Takı, Olba Tapınak Mezarı'na ait başlıkların kalathosu iki parçadan oluşmaktadır. Bölgede yapılan yüzey araştırmaları sırasında kalathosu iki parçadan oluşan Korinth başlıklarına sıkça rastlanılmaktadır.

¹⁰ Palmyra Elagabalus dönemine tarihlenen güney portikosu başlıkları ve Hadrianus dönemine tarihlenen sütunlu caddeye ait başlıklar (Schlumberger 1933, 286 pl. 30.2-31.1), Severuslar dönemine tarihlenen Gerasa Nymphaeum ve As Şanamain'deki Tychaion başlıkları (Freyberger 1989 (a), 68 Taf. 20, c,d; Freyberger 1989 (b), 87), Sermada'daki mezar yapısının başlıkları (Gogräfe 1993, 53 Taf. 15.a), Severuslar dönemine tarihlenen Bosra Tiyatrosunun başlıkları (Freyberger 1988, 24 Taf. 10. a-b), Gerasa Artemis Tapınağı'nın başlıklarının kalathosu (Freyberger 1988, 23 Taf. 9.a) iki parçadan oluşur ve güçlü kaulis yapılanmasına sahiptirler.

¹¹ Pohl 2002, 126.

¹² Hellenkemper 1995, 193 Abb. 4.

Tapınağı'nın in situ ayakta duran Korinth başlığıyla benzer özelliklere sahip değildir. Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın in situ Korinth sütun başlığının kalathosu iki parçadan oluşmaktadır ve başlık 1. 30 m. yüksekliğindedir¹³. Oysaki Hellenkemper'in ele almış olduğu Korinth başlıklarının kalathosu tek parçadan oluşmakta ve başlıklar in situ Korinth sütun başlığından daha küçük bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı bu başlıklar Seleukeia Jupiter Tapınağı'na ait değildir¹⁴.

Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı plaster Korinth başlıklarının kalathosu tek parçadan oluşmaktadır (Fig. 5). Başlık iki sıra akanthus yaprak çelengine sahiptir. Plaster başlığın her iki yüzünde de alt ve üst yaprak çelenkleri iki yapraktan oluşmakta ve plaster başlığın köşe yaptığı yer de üst akanthus çelenginde bir yaprak daha yer almaktadır. Yapraklar oldukça geniştir ve kalathosu sarmaktadırlar. Başlıklarda alt sıra akanthus yaprak çelengine ait yapraklar, alçak kabartma olarak verilmişlerdir. Ancak yaprakların en üst yaprak kümesi kalathos yüzeyinden oldukça dışarı doğru sarmaktadır. Yaprakların parmak kısımlarının yüzeyleri içe doğru eğimli bir şekilde yivlendirilmiş durumdadır. Yaprak dilimlerinin sivri olan parmak uçları komşu yaprak uçlarına yakın olmakla beraber bunlarla birleşmezler. Üst sıra akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarları, alt sıra akanthus yapraklarının sivri olan yaprak uçları arasında kalan dar boşluktan sıkışarak yükselmektedir ve üst sıra akanthus yaprak çelenginin yaprakları stilistik olarak alt sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarına benzerlik göstermektedir. Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı'nın kaulisleri uzun, köklü ve yivli; kaplama yaprakları ise insize bir çizgi ile iki bölüme ayrılmış durumdadır. İnsize çizginin altında kalan kısım boş bırakılmış ve üstünde kalan kısımda ise yaprak dilimlerinin detayları verilmiş durumdadır. Kaplama yaprakları içerisinden çıkan volüt ve helixler, kaplama yaprakları üzerinde sarmal yapmaktadırlar. Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarının tarihlenmesi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Machatschek ve Cormack yapıyı plaster başlıklardan yola çıkarak M.S. 2. yüzyılın 1. yarısına¹⁵, Berns, başlıkların güçlü kaulis yapılına sahip olmasından dolayı Augustus dönemine¹⁶, Durukan ise yapı içerisinde

¹³ Topçu 1981, 50.

¹⁴ Bu başlıklar stilistik olarak Erken Bizans Dönemi başlıklarıyla benzerlik göstermektedir (Herzfeld – Guyer 1930, 119; Kramer 1998, 44 Taf. 10.1.) ve muhtemelen Paulus Kilisesi'ne ait olmalıdır.

¹⁵ Machatschek 1967, 109; Cormack 2004, 218. Ayrıca bkz. Schneider 2003, 411 Fig. 364.

¹⁶ Berns 2003, 186-187; Ancak Kilikia Bölgesi'nde M.S. 2. ve 3. yüzyıla ait bir çok yapının Korinth başlıklarında kaulisler ve kaplama yaprakları güçlü yapıya sahiptir (Olba Tapınak

kremasyon ve inhumasyon adetlerinin birlikte kullanılmasından yola çıkarak M.S. 2. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlendirmektedir¹⁷.

Imbriogon Kome'de bulunan ve sütunlu anıt mezar olarak değerlendirilen Korinth başlıklı mezarın başlığının kalathosu ise tek parçadan meydana gelmektedir (Fig. 6). Başlığa ait sadece alt sıra akanthus yaprak çelengine ait yapraklar kısmen korunmuş durumdadır. Yapraklar oldukça geniştir ve kalathosu sarmaktadırlar. Alçak kabartma olarak verilmiş durumdadırlar. Yaprak dilimlerinin sivri olan yaprak uçları komşu yaprak uçlarına yakın olmakla beraber bunlarla birleşmezler. Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait başlık Söğüt tarafından, Elaiussa Sebaste Tapınağı'nın Korinth başlığı referans alınarak M.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlendirilmektedir¹⁸. Ancak Olba Bölgesi'ndeki Sütunlu Anıt Mezarlar Durukan tarafından genel olarak M.S. 2. yüzyılın 2. yarısı içerisinde verilmektedir¹⁹. Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait olan başlık, Söğüt tarafından benzeri olarak verilen Elaiussa Sebaste başlığından farklı stilistik özellikler göstermektedir. Elaiussa Sebaste Tapınağı'na ait başlığın alttaki akanthus yapraklarının arasındaki geniş boşluktan üst akanthus yaprak çelengine ait yapraklar, damarları işlenerek yükselmektedir²⁰. Ancak Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait olan başlıkta üst akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarları, alttaki akanthus yapraklarının yaprak uçları arasından sıkışarak yükselmektedir. Ayrıca Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait olan başlığın yaprak uçları oldukça sivri ve yaprak damarları ise geniştir. Ancak Elaiussa Sebaste Tapınağı başlığının yaprak uçları daha oval ve yaprak damarları oldukça dar ve ince bir yapıya sahiptir.

Korykos Tapınağı'nın Korinth başlıklarında kalathosun iki parçadan oluşması bakımından Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın başlıklarıyla benzer özelliktedir. Akanthus yapraklarının alçak kabartma olarak verilmesi, yaprakların kalathos yüzeyini sarması ve tahrip görmüş durumda olan üst akanthus yaprak çelengine ait yaprakların orta damarlarının alt sıra akanthus yapraklarının sivri olan yaprak uçları arasında kalan dar boşluktan sıkışarak yükselmesi

Mezarı, Seleukeia Jupiter Tapınağı, Korykos Tapınağı, Demircili Prostylos Planlı Tapınak Mezar ve Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı).

¹⁷ Durukan 2005, 114.

¹⁸ Söğüt 2005, 116 Fig. 32.

¹⁹ Durukan 2005, 119-122.

²⁰ Berns 1998, 153, Taf. 40-d; Baldassarri 1999, 126 Fig. 62.

bakımından Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezara, Seleukeia Jupiter Tapınağı'na ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait olan Korinth başlıklarıyla benzer özellikler göstermektedir. Kaplama yapraklarında yaprakların üstlerinin derin oyulması ile ortaya çıkan derin ışık-gölge oyunlarına sahip olması, kaplama yaprakları arasında ise abakus çiçeği sapının hafif bir şekilde kıvrım yaparak yükselmesi ve kalathosların üst parçalarının güçlü kaplama yapraklarıyla başlaması açısından da Seleukeia Jupiter Tapınağı başlıklarının kaplama yapraklarıyla benzerdir. Korykos Tapınağı başlıklarında kaplama yapraklarının kalathosun üst parçası üzerinde yer alması, kaulislerin kalathosun alt parçası üzerinde bulunmuş olmasını gerektirmektedir. Korykos Tapınağı başlıklarında kaplama yapraklarının güçlü ve büyük bir yapıda olması, kaplama yapraklarını taşıyan kaulislerin de Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı ve Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın başlıklarında olduğu gibi uzun, köklü ve güçlü bir yapıya sahip olmasını gerektirmektedir. Bu kısımlar tahrip olduklarından ancak analogik olarak bu şekilde çıkarımlar yapılabilmektedir.

Anadolu Korinth başlıklarında Traianus dönemiyle birlikte kaulisler, küçük birer prizma halini almaktadır²¹. Oysaki Suriye başlıklarında güçlü kaulis ve kaplama yaprak yapılanması, M.S. 2. yüzyıl içerisinde de görülmektedir²². Ayrıca *akanthus* yapraklarının alçak kabartma olarak verilmesi de bir doğu özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır²³. Korykos Tapınağı'na, Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezara, Seleukeia Jupiter Tapınağı'na ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait Korinth başlıklarının benzer örnekleri Suriye'de M.S. 2. yüzyılın ilk yarısına ve ortalarına tarihlenmektedir²⁴. Ayrıca Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı, kremasyon ve inhumasyon adetlerinin birlikte kullanılmasından dolayı M.S. 2. yüzyılın 2. çeyreği içerisinde²⁵, Olba Bölgesi'ndeki Sütunlu Anıt Mezarların M.S. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmesinden dolayı²⁶ Imbriogon Kome'de bulunan ve sütunlu anıt mezar olarak düşünülen Korinth başlıklı mezar²⁷ M.S. 2. yüzyılın 2. yarısı içerisinde verilmektedir. Korykos

21 İdil 1979, 481.

22 Bkz dipnot 10.

23 Strube 1993, 8.

24 Strube 1993, 8-9 Taf. 1, b.d.

25 Durukan 2005, 114.

26 Durukan 2005, 119-122.

27 Söğüt 2005, 115-116.

Tapınağı'na, Seleukeia Jupiter Tapınağı'na, Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezara ait başlıkların birbirleriyle stilistik olarak benzer özellikler göstermesinden dolayı, bu başlıklar M.S. 2. yüzyılın 2. çeyreğine veya yüzyılın ortalarına ait olmalıdırlar.

II. Korykos Takı ve Sütunlu Cadde

Korykos Takı, Ortaçağ'a ait olan Korykos Kara kalesi içerisinde bulunmaktadır. Yapı kuzey-güney akslı olup geç dönemde kapatılmış büyük kemerli bir giriş kapısına sahiptir. Yapıda malzeme olarak yerel kireç taşı kullanılmıştır. Giriş kapısının kuzeyinde, plaster kaide ve sütunun üzerinde bir adet plaster Korinth başlığı bulunmaktadır.

Korykos Sütunlu Caddesi ise, Mersin-Silifke karayolunun kuzeyinde ve Korykos Kara kalesinin ise kuzeydoğusunda yer almaktadır. Bu alanda Sütunlu Cadde'ye ait olduğu düşünülen bazı üst yapı elemanları, Korinth sütun başlıkları, arşitrav ve konsollu kornis blokları, bulunmaktadır²⁸.

Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi'ne ait Korinth başlıkları benzer özellikler göstermektedir. Korykos Takı'na ait plaster Korinth başlığının kalatosu, iki parçadan oluşmaktadır (Fig. 7). Alt parça üzerinde alt ve üst akanthus yaprak çelengi ve kaulis yer almaktadır. Alt akanthus sırası iki, üstteki akanthus sırası ise üç yapraktan oluşmaktadır. Kaulis, alt yaprak sırası üzerinden bir külah gibi yükselmektedir. Üst parça üzerinde ise kaplama yaprakları bulunmaktadır. Başlığı taşıyan plaster kaide ve sütun, hacimli bir şekilde dışarı doğru çıkıntı yapmaktadır. Sütunlu Cadde'ye ait iki adet başlığın kalathosu ise tek parçadan oluşmaktadır (Fig. 8)²⁹. Başlıkların üzerinde iki sıra akanthus yaprak çelengi vardır. Alttaki akanthus yaprakları üzerinden huni şeklindeki kaulisler yükselmekte ve kaplama yapraklarını taşımaktadırlar. Her iki yapıya ait başlıklar üzerinde bulunan başlık elemanlarının sadece dış hatları belli edilmiş ve detayları verilmemiştir³⁰.

Korykos Takı'na ait plaster Korinth başlığının kalathosu, iki parçadan oluşması bakımından M.S. 3. yüzyılın başına tarihlenen Olba Tapınak

²⁸ Durugönül – Durukan – Mietke 2006, 22.

²⁹ Başlıklar 0.75 m. genişliğe ve 0.79 m. yüksekliğe sahiptirler.

³⁰ Bu çalışma içerisinde başlık elemanlarının sadece dış hatları belli edilmiş ve detayları verilmemiş durumda olan bu Korinth başlıkları, “detaylandırılmamış Korinth başlıkları” olarak nitelendirilecektir.

Mezarı'nın plaster başlığıyla benzer özellik göstermektedir³¹. Korykos Takı'nın plaster sütun ve kaidesinin yapılanması ise, M.S. 193-194 tarihlerine verilen Claudiopolis Tapınağı üzerindeki yapılanma ile benzerlik göstermektedir³².

Detaylandırılmamış Korinth başlıklarının öncülleri İskenderiye ve Suriye-Filistin'de M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Bu başlıklarda akanthus yaprakları dar ve uzundur. Akanthus yapraklarının sadece orta damarları bir kabartma halinde verilmiştir³³. Detaylandırılmamış Korinth başlıkları, Kilikia Bölgesi'nde genel olarak M.S. 2. yüzyılın 2. yarısından itibaren sık olarak görülmektedir. Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi'ne ait korinth başlıklarında başlık elemanlarının detaylandırılmamış olması bakımından M.S. 2. yüzyılın sonu ve 3. yüzyılın başına ait Elaiussa Sebaste CW 34 nolu başlığıyla³⁴, M.S. 3. yüzyılın başlarına tarihlenen Olba Tapınak Mezarın başlığıyla³⁵, M.S. 3. yüzyılın başlarına ait Suriye'de Dmeir Tapınağı plaster kompozit başlıklarıyla³⁶ ve Septimus Severus dönemine verilen Tyro kenti Sütunlu Caddesi'nin başlıklarıyla³⁷ benzer özellikler göstermektedirler. Bundan dolayı Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi'ne ait detaylandırılmamış Korinth başlıkları, M.S. 2. yüzyılın sonlarına ve 3. yüzyılın başlarına ait olmalıdırlar³⁸.

³¹ Erten 2004, 55-56 Çizim 63.

³² Durugönül 2002, 160 Taf. 37-2. Ayrıca Diocaesarea'da bulunan ve kentin kuzey giriş kapısını oluşturan üç girişli Takın plaster kaide ve sütunları da Korykos Takı'nda olduğu gibi hacimli bir şekilde dışarı doğru çıkıntı yapmaktadır.

³³ Gans 1994, 439-442 Abb. 7-10; Fischer 1990, 24-25 Taf. 7, 38.39.

³⁴ Ouattrocchi 2003, 366.

³⁵ Erten, E., Olba'daki Tapınak Planlı Anıt Mezar, Coşkun Özgünel'e Armağan (Baskıda), 2006.

³⁶ Brümmer 1985, 61 Taf. 25, a.b.

³⁷ Pensabene 1997, 300 Fig. 21.

³⁸ Diocaesarea Takı üzerinde bulunan plaster Korinth başlıkları, Korykos Takı ve Olba Tapınak Mezarı plaster Korinth başlıklarıyla benzer özellikler göstermektedir. Diocaesarea Takı plaster Korinth başlıklarının kalathosu iki parçadan oluşmaktadır ve başlık elemanları herhangi bir şekilde detaylandırılmamıştır. Diocaesarea Takı'na ait başlıkların hem kalathosunun iki parçadan oluşması hem de başlık elemanlarının detaylandırılmamış olmaları bakımından M.S. 3. yüzyılın başına tarihlenen Olba Tapınak Mezarıyla ve M.S. 2. yüzyılın sonlarına ve 3. yüzyılın başlarına tarihlediğimiz Korykos Takı üzerinde bulunan plaster Korinth başlıklarıyla benzer özellikler göstermektedir. Bundan dolayı Diocaesarea Takı'na ait plaster Korinth başlıkları da M.S. 2. yüzyılın sonlarına ve 3. yüzyılın başlarına ait olmalıdır.

III. Kilikia Bölgesi Korinth Başlıklarında Dış Etkiler

Korykos Tapınağı'nın, Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın, Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı'nın ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezarın başlıkları, akanthus yapraklarının alçak kabartma olarak verilmelerinden, kaulis ve kaplama yapraklarının ise güçlü ve köklü bir yapıya sahip olmalarından dolayı Suriye Bölgesi Korinth başlıklarıyla ortak özellikler taşıdıkları görülmektedir. Bu durum Suriye Bölgesi bezeme tarzının M.S. 2. yüzyıl içerisinde Kilikia Bölgesi mimari bezemelerinde etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Suriye etkilerinin dışında, Kilikia Bölgesi Korinth başlıklarının yapılanmasında Anadolu bezeme tarzı da etkin bir şekilde rol oynamıştır. Kilikia Bölgesi'nde Soloi Pompeiopolis ve Hierapolis Kastabala Sütunlu Caddelelerinin korinth başlıklarında Anadolu etkileri görmek mümkündür.

Kilikia Bölgesi'nde hem Anadolu hem de Suriye etkilerinin birlikte görüldüğü en önemli örneklerden birisi, Soloi Pompeiopolis Sütunlu Caddesidir. Hadrianus M.S 128-133 yıllarında yapmış olduğu doğu gezisinde Kilikia'ya gelmiş³⁹ ve Kilikia'nın bir çok kentinde olduğu gibi Soloi Pompeiopolis antik kentinde de mimari yapılanmaları desteklemiştir. Liman inşası Hadrianus döneminde yapılmaya başlanmış ve Antoninus Pius döneminde yapımı tamamlanmıştır⁴⁰.

Sütunlu Cadde'nin iki yüz civarında olması gereken sütunlarından otuz üç adet sütunu günümüze ulaşmıştır⁴¹. Sütunlu Cadde'ye ait Korinth başlıkları, alt ve üst sıra akanthus yaprak çelengine sahiptirler. Yaprak sıraları sekizer yapraktan oluşmaktadır; ancak bazı örnekler altışar akanthus yaprağına sahiptirler. Yaprak dilimleri kendi içerisinde dört veya beş parmaktan oluşmaktadır. Kalathosun üzerini saran alt sıra akanthus yaprak çelengine ait yaprakların ya arasından ya da hemen kalathos taşının biraz üst seviyesinden üst sıra akanthus çelengine ait yapraklar yükselmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının alt bölümleri işlenmeden düz bir şekilde bırakılmışlardır. Başlıkların bir bölümünde alttaki akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin yaprak uçları, bir bölümünde yaprakların alt ve orta yaprak dilimlerine ait yaprak uçları, diğer bölümünde ise hem alt hem de

³⁹ Akşit 1985, 202.

⁴⁰ Peschlow-Bindokat 1975, 389; Güven 2003, 48.

⁴¹ Beaufort 2002, 258.

üstteki akanthus yapraklarının yaprak uçları, komşu yaprakların yaprak uçlarıyla birleşmektedir. Üst sıra akanthus yaprak çelengine ait yaprakların arasında, prizma şeklindeki kaulisler bulunmaktadır. Kaplama yaprakları kaulisler üzerinden yükselmektedir. İçlerinden helix ve volütler çıkmaktadır. Helixler abakus dudağı altında, volütler ise abakus levhası altında sarmal yapmaktadır⁴². Abakus üzerinde genel olarak abakus çiçeği yer almaktadır. Bir çok örnekte ise abakus levhası üzerinde yivli oluklar bulunmakla beraber abakus taçı üzerinde ise yumurta dizisi bulunmaktadır. Ancak bazı örneklerde yivli oluklu alan, yerini kıvrık dallara bırakmaktadır⁴³.

Peschlow-Bindokat Sütunlu Cadde'ye ait başlıkları sivri olan yaprak uçlarının komşu yapraklarla olan ilişkisini göz önünde bulundurarak kendi içerisinde iki gruba ayırmaktadır⁴⁴: Birinci gruba ait olan başlıklar, kendi içerisinde düzenli duran yaprak sıralamasına sahiptir. Yapraklar kaliteli, detaylı ve plastik olmakla birlikte geometrik bir görünüm içermektedir. Alt akanthus yaprak çelengine ait yaprakların yaprak uçları, komşu yaprağın yaprak uçları ile birleşmektedir⁴⁵. İkinci grup ise birinci gruba nazaran daha geometrik bir tarza sahiptir. Bu gruba giren başlıkların yaprakları iç içe kaynaşmış durumdadır⁴⁶.

Peschlow-Bindokat'a göre; birinci ve ikinci gruba ait başlıklar Aphrodisias Bezeme Okulunun stilini yansıtmaktadır. Aphrodisias Bezeme Okulu M.S. 2. yüzyılın ortalarından başlayarak M.S. 3. yüzyıl içerisinde yoğun olarak eserler vermiştir. Bu tarih Pompeiopolis başlıkları için alt ve üst sınırı oluşturmaktadır. Peschlow-Bindokat'a göre Soloi Pompeiopolis başlıkları Kuzey Afrika ve Yakınoğu'da Severuslar dönemi yapılarına ait başlıklarla benzerlik göstermektedir. Bundan dolayı Peschlow-Bindokat tarafından I. gruba ait başlıklar M.S. geç 2. yüzyıl-erken 3. yüzyıla,

⁴² Peschlow-Bindokat 1975, 380.

⁴³ Peschlow-Bindokat 1975, 381.

⁴⁴ Peschlow-Bindokat 1975, 381.

⁴⁵ I. gruba ait başlıklar için bkz. Peschlow-Bindokat 1975, Taf. 72. 73. 76,2-80,5. Soloi Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin başlıkları arasında figürlü başlıklar da bulunmaktadır. Bu başlıklar Peschlow-Bindokat tarafından, I. grup başlıklar altında değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın sınırlarını aşacağından figürlü başlıklara değinilmemiştir. Soloi Pompeiopolis Sütunlu Caddesi figürlü başlıkları için bkz. Peschlow-Bindokat 1975, 283-286 Taf. 73, 2. 3; 74, 2.; 76, 2. 5.; 77, 2; 78, 1.4. 5; 79, 2. 4. 6.

⁴⁶ Peschlow-Bindokat 1975, 382-388. II. grup başlıklar için bkz. Peschlow-Bindokat 1975, Taf. 74 – 76,1.

II. gruba ait başlıklar ise M.S. 3. yüzyıl içerisinde tarihlendirilmektedir⁴⁷. Başlıkların bir tanesi tamamen farklı özellikler göstermektedir. Bu örnekte yapraklar, rüzgarın etkisiyle yan yatmış hissi uyandırmaktadır (Fig. 9). Bu başlık Peschlow-Bindokat tarafından I. grup başlıklar arasında değerlendirilmektedir⁴⁸. Başlığın benzerleri ilk olarak Suriye’de Severuslar döneminde, as-Şanamain Tyche Tapınağı ve Kyrenaika Pazar Caddesi başlıklarında görülmektedir⁴⁹.

Peschlow-Bindokat liman ve sütunlu caddenin aynı imar projesi kapsamında yapılmış olduğunu dile getirmesine rağmen⁵⁰, sütun başlıklarının en erken örneklerini yüzyılın sonlarına tarihlemektedir. Ancak eğer liman ile sütunlu cadde aynı imar programı dahilinde hazırlanmış ve planlanmış ise caddenin yapımı bu denli uzun bir zaman süreci içerisinde yayılmamalıdır. Aksi takdirde bu alandaki uzun süreli bir inşaa süreci limanın işlerliğini yavaşlatmış olmalıdır. Peschlow-Bindokat’ın, sütunlu caddeye ait başlıkları tarihlerken sütunlar üzerindeki dört adet yazılı konsoldan yola çıktığı anlaşılmaktadır. Konsollar üzerinde iki adet Augustus ve birer adet Hadrianus ve Commodus isimleri yazılıdır. Peschlow-Bindokat’a göre Augustus ve Hadrianus yazıtları kendi yönetimlerinden sonraki bir zamanda yazılmışlardır ve geriye dönük olarak değerlendirilmelidir; Commodus yazıtı ise kendi yönetim çağında yazılmış bir yazıt olmalıdır. Peschlow-Bindokat’ın M.S. geç 2. yüzyıl ve erken 3. yüzyıl olarak tarihlemiş olduğu I. gruba ait başlıklar da, muhtemelen Commodus yazıtından yola çıkılarak tarihlenmiş olmalıdır. Ancak Peschlow-Bindokat’ın I. grup içerisinde ele aldığı bir adet başlık (Fig. 10)⁵¹, M.S. 2. yüzyılın sonu ve 3. yüzyılın başına tarihlenen Aphrodisias dekorasyon okuluna ait ürünlerin özelliklerini yansıtmamaktadır⁵². Söz konusu başlık Aphrodisias dekorasyon okulunun en erken örneği olan ve M.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Aphrodisias Bazilika A yapısına ait Kompozit başlığın yaprak yapılanmasıyla benzer özellikler göstermektedir⁵³. Bu durumda Peschlow-Bindokat tarafından M.S. 2. yüzyılın sonundan itibaren tarihlenen Soloi Pompeiopolis başlıkları daha erkene,

⁴⁷ Peschlow-Bindokat 1975, 386-388.

⁴⁸ Peschlow-Bindokat 1975, 383 Taf. 75,3.

⁴⁹ Strube 1993, 13-14 Taf. 3.a.b; Sichtermann 1960, 284 Abb. 23. 24. 29. 30.

⁵⁰ Peschlow-Bindokat 1975, 389.

⁵¹ Peschlow-Bindokat 1975, Taf. 77,4.

⁵² M.S. 2. yüzyılın sonu ve 3. yüzyılın başına tarihlenen ve Aphrodisias Bezeme Okuluna ait olan başlıklar için bkz. Fischer, Megaritz, Pearl 1992, 219-220 Fig. 4-6.

⁵³ Heilmeyer 1970, 98 Taf. 32,1.2.

Aphrodisias Bezeme Okulunun ortaya çıkmış olduğu M.S. 2. yüzyılın ortalarına ait olmalıdırlar. Burada Aphrodisias Bezeme Okulunun ustalarının çalışmış oldukları düşünülebilir⁵⁴.

Ovalık Kilikia kentlerinden biri olan Hierapolis-Kastabala'ya ait sütunlu caddenin Korinth başlıkları kısmen korunmuş durumdadır(Fig. 11)⁵⁵. Başlıklar iki sıra akanthus yaprak çelengine sahiptir. Yapraklar üç yaprak dilimine ve en üstte bir yaprak kümesine sahiptir. Yapraklar geniş ve uzun; yaprak uçları ise oldukça sivridir. Yaprakların orta damarları geniştir ve yalnızca üst yaprak kümesinden çıkan iki adet kanal üzerinde bulunmaktadır. Yaprak dilimleri, yaprak kaidelerinden çıkan derin ve ince kanallara sahiptir. Bu kanallar orta damarın her iki tarafından bir yay şeklinde yükselmekte ve yaprak dilimleri içerisine uzanmaktadır. Yaprakların parmak kısımlarının üzeri derin bir şekilde içe doğru eğimli ve derin bir çizgi hattı ile yivlendirilerek kanallara açılmaktadır. Alt sıra akanthus yapraklarının alt ve orta yaprak dilimlerinin sivri parmak uçları, diagonal bir şekilde komşu yaprağın yaprak uçları ile birleşmektedir. Üst sıra akanthus yaprak çelengi, alt sıra akanthus yapraklarının üzerinden, kalathosun taş yüzeyinden yükselmektedir. Yapraklar, alt sıra akanthus yapraklarıyla benzer özelliklere sahiptir. Üst sıra akanthus yapraklarının arasından küçük bir üçgen prizması şeklinde olan kaulisler yükselmektedir ve kaplama yapraklarını taşımaktadır. Kaplama yaprakları içerisinden helix ve volütler yükselmektedir. Volütlerin sarmalları kırılmış haldedir. Helixler alçak kabartma olarak abakus dudağı altında sarmal yapmakta ve aralarından abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Hierapolis-Kastabala Sütunlu Caddesi'nin başlıkları, erken Severuslar dönemine tarihlenen Korinth başlıklarıyla benzer özellikler göstermektedirler⁵⁶. Başlıkların stilistik olarak erken Severuslar dönemine tarihlenmesi ve Septimus Severus döneminde kentte büyük bir

⁵⁴ Aphrodisias Bezeme Okulunun ustaları, ürünlerini vermeye başladığı dönemden itibaren Filistin bölgesinde de çalışmaya başlamıştır (Fischer 1990, 42).

⁵⁵ Sayar 2000, 10 Res. 5.

⁵⁶ Freyberger 1988, 21. Heilmeyer'e göre bu tip başlıklar stilistik olarak Aphrodisias Bezeme Okulunun yapıtlarıdır (Heilmeyer 1970, 100 Taf. 33.4). Roma'da da bu tip başlıklar Freyberger tarafından Küçük Asya tipi olarak belirtilmektedir (Freyberger 1990, 128-129 Taf. 302-310). Freyberger ve Gografe, Suriye ve Filistin Bölgesi'nde bulunan bu tip başlıkların yerel atölyeler tarafından yapılmış olabileceği hakkında görüş bildirmektedirler (Freyberger 1988, 24 Taf. 12.c; Gografe 1993, 60-61). Fischer, Megaritz ve Pearl bu tip başlıkları Aphrodisias Bezeme Okulunun yapıtları olarak değerlendirmektedirler (Fischer – Megaritz – Pearl 1992, 220 Fig. 6)

imar faaliyetinin olması⁵⁷, Hierapolis-Kastabala sütunlu caddesinin de aynı dönem içerisinde yapılmış olması gerektiğini göstermektedir.

Bölge mimari bezemelerinde sadece Korinth sütun başlıklarında değil, başka mimari bezeme unsurlarında da bölgesel etkileşimler ile karşılaşılmaktadır. Bunun en iyi örneği, Demircili Prostylos Planlı Tapınak Mezarı'nın Cella kapısının lentosu üzerinde yer alan yumurta-ok dizisinde karşımıza çıkmaktadır (Fig. 12) ⁵⁸. Yumurta-ok dizisi, üzerinde bulunan ince silmeden çıkmaktadır. Yumurta ince bir ipçikle altta, geniş bir şekilde yumurtanın etrafını çevreleyen ve yumurtadan derin bir şekilde ayrılmış bulunan çanağa bağlanmaktadır. Çanaklar arasında kalan ok uçları üst üste iki kısımdan oluşmaktadır. Oklar her iki kısımdan çıkan iki farklı kanat sırasına sahiptirler. Kanatlar ok üzerinden düzensiz bir şekilde açılmakta ve çanaklara bağlanmaktadır. Aspendos Tiyatrosu alt sima kuşağı üzerindeki yumurta-ok dizisinin ok uçları iki kanatla çanağa bağlanmaktadır. Bu tarz M.S. 2. yüzyıldan itibaren, İonia'dan aldığı özellikleri kendi yerel sanat anlayışıyla yoğuran Pamphylia bezeme stiline özgün bir yapıtı olarak Antoninler dönemi Pamphylia'sında karşımıza çıkmaktadır⁵⁹. Bu tarzın ilk olarak Pamphylia'da Aspendos Tiyatrosu'nun Antoninler dönemine tarihlenen alt sima kuşağı üzerinde yer alması ve Demircili örneğinin kötü bir işçilik göstermesi, söz konusu örneğin daha geç bir zamanda yapılmış olması gerektiğini göstermektedir⁶⁰.

⁵⁷ Pensabene 1997, 404.

⁵⁸ Machatschek 1974, 260-261 Res. 98, a.b. Ayrıca bölge içerisinde yer alan diğer mimari bezeme elemanları üzerinde yapılan çalışma, tarafımda yayınlanacaktır.

⁵⁹ Can 2005, 103-104, Res. 7. Ayrıca Pamphylia Bezeme Okulu ve stili için bkz. Başaran 1990, 236-237; Başaran 1995, 78; Vandeput 1997, 187; Karaosmanoğlu 1996, 60.

⁶⁰ Tarsus'da bulunan Donuktaş Roma Tapınağı'nın mimari bezemeleri, yerel kireç taşı kullanılmış olan Kilikia'daki anıtsal yapılardan farklı olarak tamamen mermerdendir. Ancak mimari bezemeli bloklar tahrip görmüş olduğundan parçalar çok küçük ve genellikle bilgi vermeyecek durumdadır. Genel olarak bezemelerde çok ince matkap kullanılmış ve bu durum filigran tarzın hakim olmasına neden olmaktadır. Donuktaş Roma Tapınağı'na ait mimari bezeme elemanları stil olarak Antoninler dönemi içerisine tarihlendirilmektedir (Jes 2001, 53). Söz konusu bezemelerin Perge ve Side kentlerindeki bezemeler ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bundan dolayı yapıda taş ustası olarak Pamphylialı ustaların çalışmış olduğu düşünülmektedir (Jes 2001, 54).

IV. Sonuç

Genel olarak Kilikia Bölgesi Korinth sütun başlıkları ve diğer ele alınan mimari bezeme öğeleri, bölgenin jeopolitik konumunun getirdiği hareketlilik ile birçok etkiyi kendi bünyesinde barındırmaktadır. Bölgenin Roma hakimiyetine girmesiyle birlikte başlayan mimari yapılanma sürecinde, özellikle Suriye ve Pamphylia bölgesinin bezeme tarzının Kilikia Bölgesi mimari bezemeleri üzerinde baskın bir şekilde rol oynadığı gözlenmektedir. Korykos Tapınağı'nın, Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın, Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı'nın ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezarın başlıkları ile Soloi Pompeiopolis Sütunlu Cadde'ye ait eğik yapraklı başlık Suriye etkilidir⁶¹. Donuktaş Tapınağı'nın mimari bezemeleri ve Demircili Prostylos Planlı Tapınak Mezarı'nın cella kapısının lentosu üzerinde bulunan yumurta-ok dizisi ise Pamphylia etkileri göstermeleri açısından önemlidirler. M.S. 2. yüzyıl içerisindeki Anadolu Bezeme Okulları'ndan birisi olan Pergamon-Ephesos Okulunun yapıtlarına şu ana kadar yapılan araştırmalar sonucunda Kilikia Bölgesi'nde rastlanılmamaktadır⁶². Ancak M.S. 2. yüzyılın ortalarından itibaren bütün Roma dünyasında etkin olan Aphrodisias Bezeme Okulunun ürünlerini, Soloi Pompeiopolis ve Hierapolis-Kastabala Sütunlu Cadde başlıklarında görmek mümkündür. M.S. 2. yüzyıl içerisinde Kilikia Bölgesi mimari bezemelerinde görülen Suriye etkileri, M.S. 2. yüzyılın ortalarından itibaren

⁶¹ Kilikia Bölgesi, Suriye ile coğrafi olarak yakınlık göstermektedir. Bu yakınlıktan dolayı Kilikia ve Suriye arasında kültürel, siyasal ve sanatsal etkileşimler ortaya çıkmaktadır. Bu etkileşimlere kısaca bakılmasında fayda vardır. Dağlık Kilikia'nın Olba Bölgesi'nde taş mimarininin (polygonal duvar tekniği) ortaya çıkmasında Seleukoslar etkili olmuştur; çünkü M.Ö. 188'de Roma ile yapılan Apamea antlaşması sonucunda Roma, Pergamon ve Rhodos aracılığı ile bütün Anadolu'ya sahip olmakla beraber Dağlık Kilikia'nın doğusu (Olba Bölgesi) Seleukoslar için sınır olmuştur (Durukan 2004, 48; Aydınoglu 2005, 169-171). Seleukoslar, bölgeye hakim olmak ve bölgeyi korumak amacıyla yapımına gidilen taş mimari yapıtlar için polygonal duvar tekniğini kullanmıştır; yani bu teknik ve taş mimari Seleukoslar etkisinde bölgeye girmiştir. Polygonal duvar tekniğinin kullanımı işçilik kalitesi açısından daha zayıf olarak Roma ve Bizans döneminde de Dağlık Kilikia'nın Olba Bölgesi'nde karşımıza çıkmaktadır (Durukan 2004, 50-51). Bir diğer etkileşim ve süreklilik ise Dağlık Kilikia içerisinde yer alan Olba Bölgesi Kiliseleri'nde Hellenistik dönemden gelen harçsız duvar örgüsünün kullanılmış olmasıdır. Olba Bölgesi'nde Roma döneminde harçlı duvar yapımının yanı sıra harçsız duvar yapılarıyla da karşılaşmaktadır ve Bizans dönemi yapılarında da harçsız duvar yapımının kullanımına devam edildiği anlaşılmaktadır. Durugönül, bu etkileşim ve sürekliliğin Suriye'den alınmış olduğunu aktarmaktadır (Durugönül 2005, 30-31). Polygonal duvar tekniğinin ve harçsız duvar yapımının etkileşim ve süreklilik kazanarak Olba Bölgesi'nde devam etmesi, bölge için eskiye bağlılık olarak algılanabilir.

⁶² Pergamon-Ephesos Bezeme Okulu için bkz. Heilmeyer 1970, 93-97; Rohmann 1998(a), 108; Rohmann 1998(b), 35; Başaran 1999, 14-15.

Aphrodisias Bezeme Okulu ustalarının Suriye-Filistin Bölgesi'nde etkinlik göstermesinin ardından⁶³, Aphrodisias Bezeme Okulunun yapıtlarında da görülmektedir. Özellikle yüzyılın ikinci yarısının ortalarından itibaren Korinth başlıklarında alt sıra akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin yanı sıra beraberinde orta yaprak dilimlerine ait yaprak uçları yatay veya diagonal bir şekilde komşu yaprak uçlarıyla birleşmeye başlamaktadır⁶⁴. Geç Hellenistik dönemden başlayarak Suriye başlıklarında görülen bu tarz betimleme⁶⁵, M.S. 2. yüzyılın ortalarından itibaren Suriye-Filistin Bölgesi'nde çalışmış olan Aphrodisias Bezeme Okulunun ustalarını etkilemiş olmalıdır. Nitekim M.S. 2. yüzyılın sonlarına doğru Roma İmparatorluğu sınırları içerisindeki büyük merkezlerde, Aphrodisias Bezeme Okuluna ait ustaların yapıtlarında bu tarz betimleme yoğun bir şekilde görülmektedir⁶⁶.

Bu durumda sorulması gereken soru şudur: Kilikia Bölgesi'nde Roma İmparatorluk dönemine ait mimari bezeme elemanlarında yerel bir bezeme okulunu görmek mümkün müdür?

Özellikle Hadrianus Dönemi'nden itibaren bütün Anadolu'da oluşan mimari kalkınma, kendisini Kilikia Bölgesi'nde de göstermekte ve bu durum Severuslar Dönemi'nde yoğunluk kazanmaktadır. Yoğun imar projeleri içerisinde mutlaka her zaman için taş ustalarının başka bir bölgeden sağlanmış olması mümkün değildir. Böyle bir durumda bu bezeme okullarının mimari yapılanmanın hızına yetişmesi olanaksız görünmektedir⁶⁷. Korykos Tapınağı'nın, Seleukeia Jupiter Tapınağı'nın, Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarın ve Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı mezarın

⁶³ Fischer 1990, 36.

⁶⁴ Heilmeyer 1970, 99-100 Taf. 32, 2. 4; Fischer, Magaritz, Pearl 1992, 219 Fig. 6.; Freyberger 1990, 128 Taf. 45-46; Pensabene 1997, Fig. 160. 161; Peschlow-Bindokat 1970, 386-388; İdil 1984, 27-31. M.S. 2. yüzyılın 2. yarısından itibaren Anadolu Korinth başlıklarında bu tarz çok tipiktir ve tarihlendirme kriteri olarak kullanılmaktadır (Köster 2004, 91; Rohmann 1998(a), 32; Mert 2005, 234-235.).

⁶⁵ Kader 1996, 50-52 Tafel 22-23.

⁶⁶ Heilmeyer 1970, 97; İdil 1984, 29; Fischer 1990, 36. Fischer – Megaritz – Pearl 1992, 219-220.

⁶⁷ M.S. 2. yüzyıl içerisinde Anadolu'daki yerel bezeme okulları için bkz. Heilmeyer 1970, 102-104; İdil 1984, 33-34; İdil 1997, 163; Vandeput 1997, 183-189; Pülz 1989, 453. Ayrıca Kilikia Bölgesi'nde Hellenistik dönemden itibaren yerel tarzda kaya kabartmaları görülür ve bunların yerel ustalar tarafından yapılmış olduğu düşünülmektedir (Durugönül 2004, 130; Durugönül 1989, 151). Kilikia Bölgesi'nde bulunan bazı lahitler üzerindeki yazıtlar ölen kişinin mesleği belirtmektedir. Bu yazıtlarda bazı mezar sahiplerinin yaşamında taş ustası olduğu yazılıdır (Hild-Hellenkemper 1990, 118).

M.S. 2. yüzyılın 2. çeyreğine veya ortalarına ait olan Korinth başlıklarında akanthus yapraklarının alçak kabartma halinde verilmesi ve güçlü kaulis ve kaplama yaprak yapılanmasına sahip olmaları, Suriye başlıklarında görülen bir özelliktir. Bu durumda ya Suriyeli ustalar Kilikia Bölgesi'ne gelerek burada çalışmış ya da Kilikalı ustalar Suriye'deki çalışmaları sırasında bu başlık tipini görerek bu yapılarda uygulamış olmalıdırlar. M.S. 2. yüzyılın ortalarından itibaren bölgede görülmeye başlanan detaylandırılmamış korinth başlıkları, M.S. 2. yüzyılın sonlarına ve 3. yüzyılın başlarına tarihlenen bir çok yapı üzerinde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede bu dönem içerisinde bu başlık tipinin yoğun olarak görülmesi, bu tarz başlıkların bir yerel dekorasyon okulu tarafından yapılmış olması gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca Demircili Prostylos Tapınak Mezarı'nın lentosu üzerinde yer alan yumurta-ok dizisinin yapılanmasının Aspandos örneğinden daha kötü işçilik göstermesi, belki de Kilikia Bölgesi'nde çalışan bir yerel dekorasyon okulunun varlığına işaret edebilir.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Akşit 1985 Akşit, O., Roma İmparatorluk Tarihi, İstanbul.
- Anabolu 1970 Anabolu, M. U., Küçük Asya'da Bulunan Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları, İstanbul.
- Aydınoğlu 2005 Aydınoğlu, Ü., "Yerleşim Modeli Oluşturmak Mümkün müdür? Dağlık Kilikia'dan İki Yerleşim Modeli Denemesi", Olba XII, 165-184, Mersin.
- Baldassarri 1999 Baldassarri, P., "Il tempio", Elaiussa Sebaste I (ed. E. E. Schneider), 115-128, Roma.
- Başaran 1990 Başaran, C., "Mimari Bezemeler Işığında II. yy. Ionia ve Pamphylia'sı" X. TTK 22-26 Eylül 1986, I. Cilt, 231-237, Levha 169-178, Ankara.
- Başaran 1995 Başaran, C., Anadolu Mimari Bezemeleri, Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi, Erzurum.
- Başaran 1997 Başaran, C., "Kyzikos Korinth Başlıkları", Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı XXXI, 1-53, Ankara.
- Başaran 1999 Başaran, C., Anadolu Kompozit Başlıkları, İstanbul.
- Beaufort 2002 Beaufort, S. F., Karamanya (Çev. A. Neyzi-D. Türker), Antalya.
- Berns 1998 Berns, C., "Zur Datierung der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa Sebaste (Kilikien)", DaM Band 10, 135-154, Mainz
- Berns 2003 Berns, C., Untersuchungen zu den Grabbauten der frühen Kaiserzeit in Kleinasien, Asia Minor Studien Band 51, Bonn.
- Brümmer 1985 Brümmer, E., "Der Römische Tempel von Dmeir. Vorbericht", DaM Band 2, 55-64, Tafeln 22-25, Mainz.
- Can 2005 Can, B., "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", Adalya VIII, 89-120, İstanbul.
- Cormack 2004 Cormack, S., The Spare of Death in Roman Asia Minor, Wien.
- Durugönül 1989 Durugönül, S., Die Felsreliefs im Rauhen Kilikien, Oxford.
- Durugönül 1998 Durugönül, S., "Seleukosların Olba Territorium'undaki "Akkulturation" Süreci üzerine Düşünceler", Olba I, 69-76, Mersin.
- Durugönül 2002 Durugönül, S., "Die kaiserzeitliche Baupolitik im Rauhen Kilikien am Beispiel zweier Tempelbauten", Beihefte Bonner Jahrbücher Band 53, 157-161, Bonn.
- Durugönül 2004 Durugönül, S., "Grab mit männlicher Reliefdarstellung aus dem Rauhen Kilikien", Gephyra I, 127-133, İstanbul.
- Durugönül 2005 Durugönül, S., "Dağlık Kilikia Bölgesinde (Mersin ve İlçelerinde) Kent, Mimari ve Malzeme", Tarih İçinde Mersin Kolokyum ve Sergisi II, 28-34, Mersin.

- Durugönül – Durukan – Mietke 2006
Durugönül, S. – M. Durukan – G. Mietke, “2004 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzeý Araştırması”, 23. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt, 21-24, Ankara.
- Durukan 2004
Durukan, M., “Olba Bölgesi ve Bölgede Kullanılan Polygonal Duvar Tekniği”, *Anadolu/Anatolia* 26, 39-64, Ankara.
- Durukan 2005
Durukan, M., “Monumental Tomb Forms in the Olba Region”, *Anatolian Studies* Vol. 55, 107-126, Ankara.
- Erten 2004
Erten, E., “Olba 2002 Yüzeý Araştırması”, 21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt, 55-66, Ankara
- Erten 2006
Erten, E., “Olba’daki Tapınak Planlı Anıt Mezar”, *Coşkun Özgünel’e Armağan* (Baskıda)
- Fischer 1990
Fischer, M.L., *Das korinthische Kapitell im Alten Israel in der hellenistischen und römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*, Mainz.
- Fischer – Magaritz – Pearl 1992
Fischer, M. L. – M. Magaritz, Pearl Z., “Isotopic and artistic analysis of Corinthian marble capitals from Caesarea: a case study”, *Caesarea Papers JRA Supply*. 5 (edi. R. L. Vann), 214-221, Ann Arbor.
- Freyberger 1988
Freyberger, K. S., “Zur Datierung des Theaters in Bosra”, *DaM* Band 3, 17-26, Tafeln 9-15, Mainz.
- Freyberger 1989 (a)
Freyberger, K. S., “Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus”, *DaM* Band 4, 61-86, Mainz.
- Freyberger 1989 (b)
Freyberger, K. S., “Das Tychaion von as-Şanamain. Ein Vorbericht”, *DaM* Band 4, 87-105, Mainz.
- Freyberger 1990
Freyberger, K. S., *Stadtrömische Kapitelle aus der Zeit von Domitian bis Alexander Severus: Zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit*, Mainz.
- Gans 1994
Gans, Ulrich-Walter, “Hellenistische Architekturteile aus Hartgestein in Alexandria”, *AA* 1994-Heft 3, 433-453, Berlin.
- Gogräfe 1993
Gogräfe, R., “Die Datierung des Tempels von Isriye”, *DaM* Band 7, 45-61, Tafeln 10-19, Mainz.
- Güven 2003
Güven, S., “Evolution of Colonnaded Avenues in the Roman Cityscape: Role of Cilicia”, *Olba VIII* (Özel Sayı), 39-54, Mersin.
- Heberdey – Wilhelm 1896
Heberdey R. – A. Wilhelm, *Reisen in Kilikien*, Wien.
- Heilmeyer 1970
Heilmeyer, W. D., *Korinthische Normalkapitelle: Studien zur Geschichte römischer Architekturdekoration*, Heidelberg.
- Hellenkemper 1995
Hellenkemper, H., “Die Kirche im Tempel. Zeus Tempel und Paulus Basilika in Seleukeia am Kalykadnos”, *Orbis Romanus Christianusque ab Diocletiani aetate usque ad Heraclium*, 191-203, Paris.

- Herzfeld – Guyer 1930 Herzfeld E. – S. Guyer, Meriamlik und Korykos. Zwei christliche ruinenstätten des Rauhen Kilikien, MAMA Vol. II, Manchester.
- Hild – Hellenkemper 1990 Hild, F. – Hellenkemper, H., Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5, Wien.
- İdil 1979 İdil, V., “Stratonikeia’da (Eskihisar), kentin kuzey kapısının iç kesimindeki Korinth Başlığı, VIII. Türk Tarih Kongresi 11-15 Ekim 1976, 477-485, Levha 273-280, Ankara.
- İdil 1984 İdil, V., “Anadolu’da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları”, Anadolu (Anatolia) XX, 1-49, Ankara.
- İdil 1997 İdil, V., “Kaunos’tan bir Korinth Başlığı”, Ekrem Akurgal’a Armağan-Anadolu (Anatolia) XXIII (1984-1997), 159-165, Ankara.
- Jes 2001 Jes, K., “Zur Bauornamentik des Donuktaş Tempels”, Tarsus Donuktaş Kazı Raporu, 39-54, İstanbul.
- Kader 1996 Kader, I., Propylon und Bogentor, DaF Band 7, Mainz.
- Karaosmanoğlu 1996 Karaosmanoğlu, M., Anadolu Mimari Bezemeleri, Roma Çağı Yumurta Dizisi, Erzurum.
- Köster 2004 Köster, R., Die Bauornamentik der frühen und mittleren Kaiserzeit: Die Bauornamentik von Milet Teil I, Berlin.
- Kramer 1998 Kramer, J., “Bemerkungen zu den Methoden der Klassifizierung und Datierung frühchristlicher oströmischer Kapitell”, Spätantike und Byzantinische Bauskulptur (Hrsg. U. Peschlow-S. Möllers), 43-59, Stuttgart.
- Machatschek 1967 Machatschek, A., Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien, Ergänzungsbaende zu den Tituli Asiae Minoris Nr. 2, Köln.
- Machatschek 1974 Machatschek, A., “Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien”, Mansel’e Armağan, 251-261, Ankara.
- Mert 2005 Mert, İ. H., “Knidos Korinth Tapınağı”, Ramazan Özgan’a Armağan, 230-248, İstanbul.
- Pensabene 1997 Pensabene, P., “Marmi d’Importazione, Pietre Locali e Commitenza Nella Decorazine Architettonica di eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina e Arabia”, Archeologia Classica XLIX, 275-422, Roma.
- Peschlow-Bindokat 1975 Bindokat, A. P., “Zur Säulenstrasse von Pompeiopolis in Kilikien”, Ist Mitt 25, 373-391, Tafeln 71-81, İstanbul.
- Pohl 2002 Pohl, D., Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter besonderer Berücksichtigung der hellenistischen Vorläufer, Asia Minor Studien Band 43, Bonn.
- Pülz 1989 Pülz, A., “Zur Bauornamentik des Zeustempels von Euromos”, Ist Mitt 39, 451-453, Tafel 43-44, İstanbul.

- Rohmann 1998(a) Rohmann, J., Die Kapitellproduktion der römischen Kaiserzeit in Pergamon, Pergamenische Forschungen, Band 10, New York.
- Rohmann 1998(b) Rohmann, J., “Die Kapitelle des Trajantempels von Pergamon”, Spätantike und Byzantinische Bauskulptur (Hrsg. U. Peschlow - S. Möllers), 25-35, Stuttgart.
- Sayar 2000 Sayar, M. H., “Çukurova'nın Kutsal Kenti Kastabala”, Arkeoloji ve Sanat Dergisi 99, 2-14, İstanbul.
- Schlumberger 1933 Schlumberger, D., “Les Formes Anciennes du Chapiteau Corinthien en Syrie en Palestine et en Arabie”, Syria XIV, 283-317, Paris
- Schneider 2003 Schneider, E. E., “Templi Funerari”, Elaiussa Sebaste II (ed. E. E. Schneider), 394-411, Roma.
- Sichtermann 1960 Sichtermann, H., “Funde und Forschungen in der Kyrenaika 1942-1958”, Archaeologischer Anzeiger Band 74, 239-349, Berlin.
- Söğüt 1998 Söğüt, B., Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya.
- Söğüt 2005 Söğüt, B., “Tombs with Monumental Columns in the Olba Region”, Olba XI, 103-154, Mersin.
- Strube 1993 Strube, C., Baudekoration im nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell-, Tür- und Gesimsformen der Kirchen des 4. und 5. Jahrhunderts n. Chr., DaF Band 5, Mainz.
- Şahin 2002 Şahin, M., Anadolu Bir Mimar: Hermogenes, İstanbul.
- Topçu 1981 Topçu, Ç., “Seleukeia 1980”, III. Kazı Sonuçları Toplantısı, 49-51, Ankara.
- Quattrocchi 2003 Quattrocchi, M., “Elementi della Decorazione Architettonica Dall'Edificio Circolare”, Elaiussa Sebaste II (ed. E. E. Schneider), 358-380, Roma.
- Vandeput 1997 Vandeput, L., The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study, Brepols.

Fig. 1 Korykos Tapınağı'na ait Korinth sütun başlığının alt parçası

Fig. 2 Korykos Tapınağı'na ait Korinth sütun başlığının üst parçası

Fig. 3 Seleukeia Tapınağı'na ait Korinth sütun başlığı

Fig. 4 Seleukeia Tapınağı'na ait Korinth başlığının üst parçası

Fig. 5 Elaiussa Sebaste T 11 nolu Tapınak Mezarı'nın plaster Korinth sütun başlığı

Fig. 6 Imbriogon Kome'de bulunan Korinth başlıklı Mezar'a ait Korinth sütun başlığı (Söğüt 2005, Fig. 32)

Fig. 7 Korykos Taki'na ait plaster Korinth başlığı

Fig. 8 Korykos Sütunlu Caddesi'ne ait Korinth sütun başlığı

Fig. 9 Soloi Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'ne ait Korinth sütun başlığı (Peschlow-Bindokat 1975, Taf. 75,3)

Fig. 10 Soloi Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'ne ait Korinth sütun başlığı (Peschlow-Bindokat 1975, Taf. 77,4)

Fig. 11 Hierapolis-Kastabala Sütunlu Cade (Hild-Hellenkemper 1990, Fig. 224)

Fig. 12 Demircili Prostylos Planlı Tapınak Mezarın cella giriş kapısının üzerindeki yumurta-ok dizisi (Machatschek 1974, Fig. 98a)